

Predavanje

Evolucijsko računarstvo

u okviru predmeta

Neizrazito, evolucijsko i neuro-računarstvo

Marin Golub
2013/2014

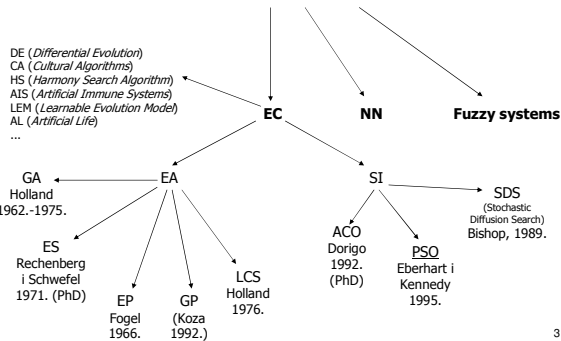
1

Literatura

- Genetski algoritam, skripta prvi i drugi dio, M. Golub, 2010., dostupno na Internet adresi:
<http://www.zemris.fer.hr/~golub/ga/ga.html>
- **Predznanje stečeno na drugim predmetima (UI, APR, NASP, ...)**
  - ♦ Genetski algoritam, skripta prvi dio, M. Golub, 2010., treće poglavlje, dostupno na Internet adresi:
http://www.zemris.fer.hr/~golub/ga/ga_skripta1.pdf

2

Meko računarstvo (Soft computing) Računska inteligencija (Computational intelligence - CI)

3

Zajedničke osobine evolucijskih algoritama

- **Jedinka** predstavlja točku u prostoru rješenja, odnosno predstavlja moguće rješenje problema.
- Algoritmi su zasnovani na **populaciji** rješenja.
- **Jedinke** su međusobno usporedive prema **dobroti**.
- **Populacija** jedinki se s vremenom mijenja, evoluira jer se provodi postupak **selekcije** jedinki.
- **Svojstva jedinki** se prenose s roditelja na djecu.
- **Prostor rješenja** se pretražuje slučajnim procesom mutacije.

4

Stečeno predznanje na drugim predmetima

- Analiza i projektiranje računalom
  - ♦ tGA i sGA
  - ♦ uniformno križanje, križanje s jednom ili više točaka prekida
  - ♦ jednostavna mutacija
- Umjetna inteligencija
  - ♦ GA, ACO, imunološki algoritmi i rojevi čestica
  - ♦ sGA

5

Ponavljjanje

```
Genetski_algoritam
{
    t = 0;
    generiraj početnu populaciju potencijalnih rješenja P(0);
    sve dok nije zadovoljen uvjet završetka evolucijskog procesa
    {
        t = t + 1;
        selektiraj P'(t) iz P(t-1);
        križaj jedinke iz P'(t) i djecu spremi u P(t);
        mutiraj jedinke iz P(t);
    }
    ispiši rješenje;
}
```

6

Priprema za optimiranje genetskim algoritmom

- Prikaz rješenja (jedinka, kromosom)
  - ♦ binarni, brojevi s pomičnom točkom
  - ♦ permutirani niz cijelih brojeva
  - ♦ niz, matrica, program
- Vrednovanje jedinki (evaluacija)
  - ♦ svakom je kromosomu pridružena vrijednost dobrote
  - ♦ iz funkcije cilja: funkcija dobrote ili funkcija kazne (funkcija cilja != funkcija dobrote)
  - ♦ često se najviše vremena troši upravo na evaluaciju

7

Selekcija

- postupak odabira jedinki za reprodukciju i/ili iduću generaciju
- neki postupci selekcije zahtijevaju pripremu:
  - ♦ vrijednosti dobivene evaluacijom se trebaju pomaknuti (translacija) ili
  - ♦ linearno normalizirati (sortiranje)
- obično se podrazumijeva da je selekcija odabir jedinki za iduću populaciju, a za reprodukciju se jedinke odabiru nasumično

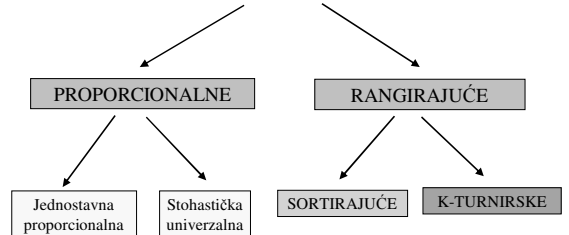
8

Vrste selekcija

- generacijske
  - ♦ selektiraju se jedinke koje će sudjelovati u reprodukciji
  - ♦ potrebno je istovremeno voditi brigu o dvije populacije
  - ♦ problem duplikata
  - ♦ vjerojatnost odabira ovisi o *funkciji dobrote*
- eliminacijske
  - ♦ samo jedna populacija iz koje se izbacuju (eliminiraju) odabrane jedinke
  - ♦ novi parametar *M* (*mortalitet*)
  - ♦ vjerojatnost odabira ovisi o *funkciji kazne*

9

VRSTE SELEKCIJA

10

Selekcijski pritisak

- odnos vjerojatnosti preživljavanja dobrih i loših jedinki
- **veliki selekcijski pritisak**
  - ♦ s velikom vjerojatnošću prenosi bolje jedinke u iduću generaciju, odnosno s velikom vjerojatnošću eliminira jedinke ispodprosječne dobrote
  - ♦ brže do lošijih rješenja (lokalnog optimuma)
- **premali selekcijski pritisak**
  - ♦ prespora konvergencija
- na selekcijski pritisak ne utječe samo selekcija sa svojim parametrima, već i ostali operatori pa se on određuje posredno

11

Određivanje selekcijskog pritiska

- **trajanja preuzimanja**
  - ♦ samo operator selekcije bez križanja i mutacije
  - ♦ prosječan broj generacija nakon kojih se populacija sastoji od *N* duplikata najbolje jedinke
  - ♦ ↓ trajanje preuzimanja ⇒ selekcijski pritisak ↑
- **selekcijska razlika**
  - ♦ razlika prosječne vrijednosti dobrote preživjelih jedinki i prosječne vrijednosti dobrote svih jedinki
$$s(t) = d_p(t) - d(t)$$
  - ♦ ↑ selekcijska razlika ⇒ selekcijski pritisak ↑

12

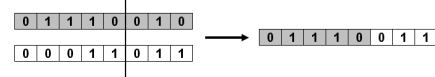
Reprodukcija = križanje + *mutacija*

- genetski operatori križanja i mutacije ovise o prikazu rješenja jer treba izbjegavati nemoguća rješenja

13

Binarni prikaz, križanje

Križanje s jednom točkom prekida

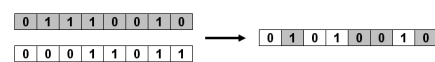
One-point crossover

Križanje s više točaka prekida

N-point crossover

Uniformno križanje

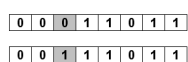

Uniform crossover

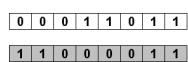
14

Binarni prikaz, mutacija

Jednostavna mutacija

Potpuna miješajuća mutacija (broj jedinica i nula ostaje isti)

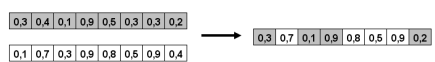

15

Polje realnih brojeva, križanje

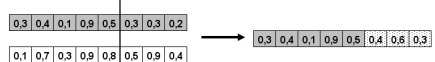
Diskretna rekombinacija

Primjer: diskretna uniformna rekombinacija

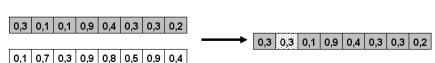
Discrete recombination

Jednostavna aritmetička rekombinacija

Simple arithmetic recombination

Jednostruka aritmetička rekombinacija

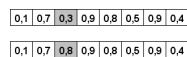

Single arithmetic recombination

16

Polje realnih brojeva, mutacija

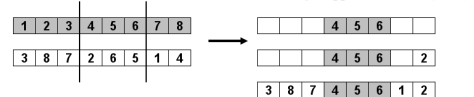
Jednostavna mutacija

17

Permutirani niz cijelih brojeva, križanje

Djelomično mapirano križanje

Partially mapped crossover (PMX)

Križanje u poretku

Order crossover (OX)

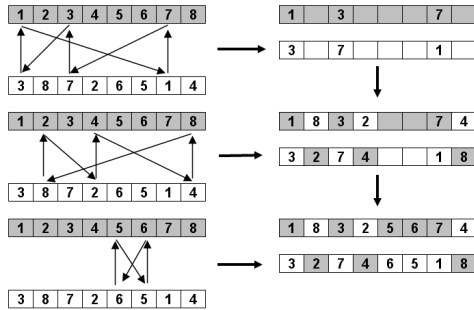
Počevši od druge točke križanja preslikaj sve nerasporedene elemente.

18

Permutirani niz cijelih brojeva, križanje

Kružno križanje

Cycle crossover (CX)

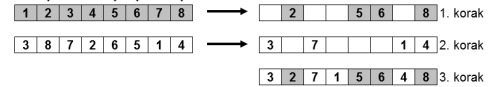

19

Permutirani niz cijelih brojeva, križanje

Križanje zasnovano na lokaciji

Position-Based crossover (PBX)

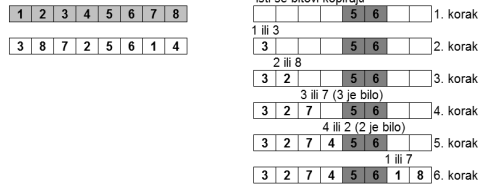

20

Permutirani niz cijelih brojeva, križanje

Uniformno križanje nad permutacijskim nizom

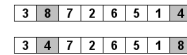
Uniform like crossover (ULX)

21

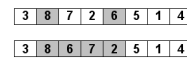
Permutirani niz cijelih brojeva, mutacija

Jednostavna mutacija (mutacija zamjenom) Swap mutation

Mutacija ubacivanjem

Insert mutation

Nasumično se odabiru dva elementa i tada se jedan premješta da oni budu susjedni.

Mutacija premetanjem

Scramble mutation

22

Teorem sheme i hipoteza blokova

- teorijske osnove genetskog algoritma
- odnose se na genetski algoritam s binarnim prikazom
- pretpostavke:
  - populacija je neograničena,
  - funkcija dobrote vjerno odražava problem i
  - geni u kromosomu su međusobno nezavisni.

23

Teorem sheme

- Schema
  - uzorak ili skup rješenja koja su međusobno slična
  - *101*1 predstavlja skup od četiri rješenja:
    - 010101
    - 010111
    - 110101
    - 110111
  - zvjezdica "*" označava "bilo što" ili "bilo koji znak", a u ovom slučaju binarnog prikaza to je 0 ili 1
- za kromosom duljine n i za shemu sa r znakova "*"
  - takva shema predstavlja 2^r rješenja
  - neko rješenje može biti predstavljeno s 2^n shema
  - ukupan broj shema kod binarnog prikaza rješenja iznosi 3^n (jer jedan znak sheme može biti "*", "0" ili "1")

24

Teorem sheme

- Red sheme, $o(S)$
  - broj nepromjenjivih (fiksni) gena, odnosno broj svih onih znakova sheme S koji nisu u_{fix}
  - $o(S) = n - r$
  - primjer: $o(**1*001) = 4$ i $o(****11*****) = 2$
- Definirana dužina sheme, $\delta(S)$
  - udaljenost između prve i zadnje nepromjenjive znamenke
  - primjer: $\delta(*01110011*) = 9 - 2 = 7$
  - $\delta(10**0) = 5 - 1 = 4$
  - $\delta(**1**) = 3 - 3 = 0$.

25

Teorem sheme

Broj jedinki koje sadrže shemu niskog reda, kratke definirane dužine i iznadprosječne dobrote raste eksponencijalno:

$$N(S, t+1) \geq N(S, t) \frac{\overline{D_S}}{D} \left[1 - \frac{\delta(S)}{n-1} p_c - o(S) p_m \right]$$

$N(S, t)$ - očekivani broj jedinki koje su podskup sheme S u generaciji t
 $\overline{D_S}$ - prosječna dobrot sheme
 D - prosječna dobrot populacije (3.12)
 $\delta(S)$ - definirana dužina sheme S
 $o(S)$ - red sheme S
 p_c - vjerojatnost križanja
 p_m - vjerojatnost mutacije
 n - duljina kromosoma

26

Hipoteza građevnih blokova

Genetski algoritam pretražuje prostor rješenja nizajući sheme niskog reda, kratke definirane dužine i iznadprosječne dobrote, zvane građevni blokovi.

- Decepcija
  - građevni blokovi mogu navesti genetski algoritam i na krivo rješenje, tj. da algoritam konvergira lokalnom optimumu
  - ta se pojava naziva decepcija, a funkcija koja izaziva tu pojavu decepcijska ili varajuća funkcija
  - primjer *potpunog decepcijskog problema*:
    - funkcija koja vraća broj jedinica u kromosomu veličine n , a za kromosom ispunjen nulama (n nula) vraća $2n$

27

Postavljanje parametara algoritma

- Djelotvoran evolucijski algoritam ima **uravnoteženo slučajno i usmjereno pretraživanje** prostora rješenja i uravnoteženu selekciju roditelja i selekciju jedinki za novu populaciju.
- Kako postići tu ravnotežu?
  - Odrediti skup parametara EA
  - Koje su početne (preporučene) vrijednosti parametara
  - Podesiti parametre EA
    - Najbolje bi bilo optimirati parametre (Kako? Koristeći EA? Osim toga, predugo traje!)
    - Bolje, držati se preporuka i znati tendencije promjena kada se mijenja jedan od parametara.

28

Postavljanje parametara algoritma

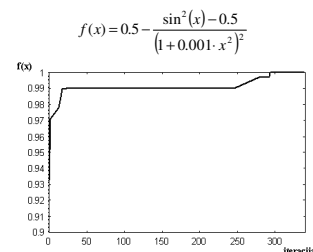
- Odrediti skup parametara EA
  - odabrati algoritam s manje parametara :)
  - eliminacijska selekcija s parametrom M , ali eliminira parametar p_c
  - međutim, poželjno je da selekcija ima parametar s kojim se podešava selekcijski pritisak (k -turnirska selekcija)
  - bolje premali, nego preveliki selekcijski pritisak
  - eksperimentalno se pokazalo da je EA najosjetljiviji na parametar p_m
- Preporuke za početne vrijednosti parametara:
  - $M \approx 50\%$
  - $p_m \approx 1\%$
  - $VEL \in [20, 100]$
  - $k = 3$
  - broj evaluacija $\in [10^3, 10^7]$

(broj evaluacija za GA s k -turnirskom eliminacijskom selekcijom jednak je broju iteracija!)

29

Primjer evolucijskog procesa

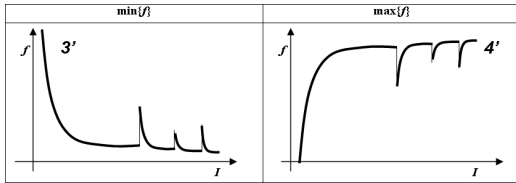
- Genetski algoritam koji iz generaciju u generaciju čuva najbolju jedinku asimptotski teži ka globalnom optimumu
- primjer: evolucijski proces optimiranja jednostavne funkcije uz pomoć GA s ugrađenim **elitizmom**

30

Karakteristične krivulje

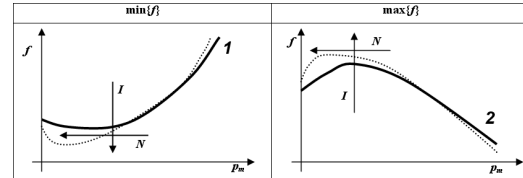
- ♦ karakteristična krivulja EA bez elitizma

31

Međuzavisnosti parametara

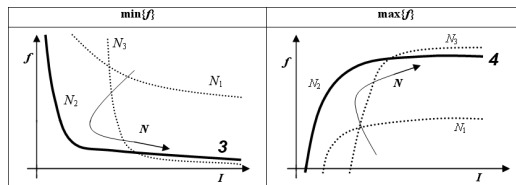
- ♦ pomaže pri određivanju vrijednosti parametara
- ♦ ovisnost kvalitete rješenja o vjerojatnosti (p_m) mutacije, broju iteracija (I) i veličini populacije (N):

32

Međuzavisnosti parametara

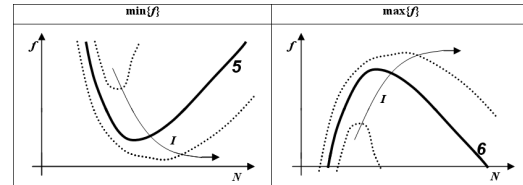
- ♦ utjecaj veličina populacije ($N_1 < N_2 < N_3$) i broja iteracija (I):

33

Međuzavisnosti parametara

- ♦ utjecaj parametara veličine populacije (N) i broja iteracija (I):

34

Umjesto zaključka

- EA s ugrađenim **elitizmom** asimptotski teži ka globalnom optimumu.
- Selekcija koja eliminira samo najgore jedinke, odnosno **veliki selekcijski pritisak** ima za posljedicu ranu konvergenciju ka **lokalnom optimumu**.
- EA s **premalim selekcijskim pritiskom** svodi se na **slučajno pretraživanje** prostora rješenja.
- EA nije pogodan za rješavanje **decepcijskih** optimizacijskih problema.
- Efikasan evolucijski algoritam ima **uravnoteženo slučajno i usmjereno pretraživanje** prostora rješenja i uravnoteženu selekciju roditelja i selekciju jedinki za novu populaciju. **Kako postići tu ravnotežu?**
  - ♦ Podesiti parametre EA.

35